

**DOAMNELE ȘI COPIII LUI
ȘTEFAN CEL MARE (II)**

În anul 1472, ca urmare a unor contacte diplomatice, a fost încheiată căsătoria lui Ștefan cel Mare cu prințesa Maria de Mangop, descendentă din ilustra familie a împăraților bizantini din dinastiile Comnen - Paleolog, sora suveranilor Isac și Alexandru ai principatului Mangop. Căsătoria era în primul rând o alianță matrimonială prestigioasă, Ștefan cel Mare putându-se considera un urmaș îndreptățit la purpura imperială bizantină. Prestigiul era însă doar nominal, puterea politică a principatului de Mangop rezumându-se la un teritoriu redus în peninsula Crimeea și la o capacitate militară neglijabilă. Cu toate acestea, atât Ștefan cel Mare, cât și curtea sa au fost foarte mulțumiți de această căsătorie, acordându-i domniței Maria de Mangop toate onorurile convenite. Prințesa bizantină i-a fost alături sufletește domnului Moldovei în marile sale campanii militare purtate împotriva Imperiului Otoman la Vaslui în anul 1475 și la Valea Albă - Războieni în anul 1476. Ea este cea menționată în legenda privitoare la cetatea Neamțului din culegerea „O samă de cuvinte” a cronicarului Ion Neculce, reluată în versuri de Dimitrie Bolintineanu în poezia „Muma lui Ștefan cel Mare”, cu mențiunea corecției istorice a faptului că în campania din anul 1476, mama domnitorului nu putea fi prezentă, ea decedând în anul 1465. La tensiunea și grijile anilor de cumpănă pentru istoria Moldovei, i s-a adăugat doamnei țării și marea durere a cuceririi Mangopului de către oștile otomane, urmată de uciderea întregii sale familii în anul 1475. Sănătatea șubredă a Mariei de Mangop nu a rezistat acestor ultime încercări, astfel că prințesa bizantină s-a săvârșit din viață, în postul Crăciunului anului 1477, după doar cinci ani de căsătorie. Mormântul ei se află în necropola domnească din biserica mănăstirii Putna. Sub baldachinul de marmură, asemănător celui care acoperă mormântul lui Ștefan cel Mare, se află o lespede tombală bogat ornamentată, acoperită odinioară de o tapiserie, păstrată astăzi în muzeu. Tapiseria, considerată o capodoperă a artei decorative medievale românești, o înfățișează pe descendentă ultimilor bazilei în costum imperial brodat cu vulturii bicefali ai Bizanțului, având mâinile împreunate pe piept și lacrimi de sânge pe chip. Maria de Mangop i-a dăruit soțului său doi fii gemeni: Iliăș (n. 1473- d. 1473) și Bogdan (n. 1473 - d. 1479), morți de timpuriu, unul la scurt timp după naștere, iar celălalt la doar doi ani după moartea mamei sale. Amândoi au fost înmormântați în biserica mănăstirii Putna.

Cea de-a treia, cea mai îndelungată și cea mai fericită căsătorie a lui Ștefan cel Mare a fost cea încheiată cu prințesa Maria-Voichița, fiica lui Radu cel Frumos, domn al Țării Românești (1462 - 1473) și (1474-1475) și frate al domnitorului Vlad Țepeș. Radu cel Frumos a fost dușmanul lui Ștefan cel Mare, cei doi situându-se pe poziții diametral opuse în privința atitudinii față de Imperiul

Otoman. Conflictul dintre cei doi domni s-a concretizat în mai multe confruntări militare câștigate întotdeauna de Ștefan cel Mare. Într-una din aceste lupte, cea de la Cursul Apei din anul 1473, Ștefan cel Mare l-a învins pe Radu cel Frumos și l-a înlocuit în scaunul Țării Românești cu pretendentul Laiotă Basarab, urmându-și planul de a impune în Țara Românească un domn favorabil politicii sale antiotomane. Înfrângerea lui Radu cel Frumos a fost atât de radicală încât acesta s-a refugiat în Transilvania, lăsându-și cetatea de scaun, familia și averile în mâinile învingătorului.

Doamna Despina, soția lui Radu cel Frumos, și fiica sa, Maria-Voichița, au devenit ostaticele lui Ștefan cel Mare, urmându-l pe domn la curtea sa din Suceava și devenind în scurtă vreme din prizoniere, invitate de onoare. Se pare că Maria-Voichița, pe atunci încă o copilă care moștenise frumusețea tatălui său, a atras atenția marelui domn. Grija pe care le-a acordat-o tinerei prințese și mamei sale în viața de la curte dovedesc interesul deosebit al lui Ștefan cel Mare pentru această nouă prezență feminină în universul său. Între el și Maria-Voichița era o diferență de aproximativ douăzeci de ani.

Pe de altă parte, Radu cel Frumos, ca și fratele său, Vlad Țepeș, erau verii săi, astfel încât tânăra prințesă îi era un fel de nepoată. Cu toate acestea, Ștefan cel Mare a dat întâietate sentimentelor și nu rațiunilor de ordin politic, astfel că la trei ani de la moartea Mariei de Mangop, o lua în căsătorie pe Maria-Voichița. Această ultimă și fericită legătură matrimonială a durat 24 de ani, până la moartea domnului, în anul 1504. În majoritatea picturilor murale din ctitoriile sale care au ajuns până la noi, în care Ștefan cel Mare este înfățișat alături de familia sa, cea care îl urmează este Maria Voichița, astfel încât se cunosc mai multe portrete ale acesteia.

Lăsând la o parte canoanele bisericesti și reprezentarea iconografică convențională de tip bizantin, se poate desprinde din imaginile doamnei Moldovei o anumită frumusețe interioară. Maria-Voichița i-a dăruit marelui său soț trei copii: Bogdan-Vlad (n. 1480 - d. 1517), Ana (n.? - d. 1499) și Maria-Cneajna (n.? - d. 1517), supraviețuindu-i până în anul 1511. Bogdan-Vlad a devenit în anul 1496, după decesul primului urmaș la tron, Alexandru, succesorul desemnat al tatălui său. El i-a urmat ilustrului său părinte în anul 1504, fiind domn al Moldovei până în anul 1517, când a murit prematur, la doar 38 de ani, fără a se ridica la nivelul tatălui său.

Singurul copil născut dintr-o relație extraconjugală a lui Ștefan cel Mare a fost Petru Rareș, care s-a dovedit a fi și cel mai vrednic dintre urmașii săi.

Petru era fiul Mariei din Hârlău, soția unui bogat negustor de pește, poreclit Rareș, din cauza părului său rar, și s-a născut probabil în intervalul anilor 1487 - 1490, dacă considerăm că avea aproximativ 40 de ani în anul 1527, atunci când a fost ales domn. Maria Răreșoiaia a fost, se pare, o femeie deosebit de frumoasă de vreme ce a atras interesul domnului Moldovei. Odată devenit domn, la solicitarea boierilor, după moartea nepotului său, Ștefăniță vodă, Petru Rareș i-a acordat o deosebită atenție mamei sale, oferindu-i toate onorurile, chiar dacă nu era de neam domnesc. Viteaz, cutezător, impetuos, iubitor de frumos și de fast, dar fără a avea înțelepciunea și calitățile politice și diplomatice ale părintelui său, Petru Rareș s-a dovedit a fi în cele două domnii ale sale (1527 - 1538 și 1541 - 1546) unul dintre marii domnitori ai Moldovei. Lui i se datorează ultima înflorire culturală și artistică a Moldovei. În timpul său, ctitoriile sale și ale tatălui său au căpătat cea splendidă decorație murală exterioară care le fac să rivalizeze cu marile fresce ale Renașterii italiene, fiind considerate cu îndreptățire monumente ale patrimoniului UNESCO.

Aceasta a fost, în linii mari, viața personală a lui Ștefan cel Mare, care, privită retrospectiv în datele ei esențiale, infirmă legenda familială negativă care i s-a atribuit de-a lungul timpului. A fost o viață încărcată de împliniri și succese, dar și de mari dureri, pe care voievodul a știut să le ascundă în suflet, fără a-i afecta activitatea publică și marile decizii politice.

Asemeni altor nume ilustre ale istoriei, Ștefan cel Mare a avut o personalitate complexă, desigur cu lumini și umbre, dar călăuzită mereu de scopuri nobile și înalte. Nu elementele secundare ale existenței sale, ci marile sale fapte de arme, înțelepciunea și clarviziunea sa politică au fost cele care l-au propulsat în eternitate. Poate că cel mai bine i se potrivește caracterizarea pe care i-a făcut-o marele istoric Nicolae Iorga: „Într-însul găsisse poporul românesc cea mai curată și mai deplină icoană a sufletului său: cinstit și harnic, răbdător fără să uite și viteaz fără cruzime, strașnic în

mânie și senin în iertare, răspicat și cu măsură în grai, gospodar și iubitor al lucrurilor frumoase, fără nici o trufie în faptele sale”.

Mulți sfinți venerați ai creștinătății și-au dobândit sfințenia, unii prin exemplul întregii lor vieți, alții printr-o singură faptă memorabilă al cărei ecou a străbătut și influențat generații, epoci și chiar veacuri. Ștefan cel Mare nu are nevoie de argumente pentru a-și justifica canonizarea. El este de mai bine de o jumătate de mileniu unul dintre sfinții panteonului național. Exemplul întregii sale vieți de „Atlet al lui Hristos” - cum a fost denumit de contemporanul său, papa Sixtus al VI-lea, închinată unei singure idei generoase - aceea de demnitate și independență - idee care a străbătut veacurile până la noi, îl îndreptățește a fi considerat sfânt, iar cea mai simplă și mai sinceră justificare a dat-o în urmă cu aproape patru sute de ani același Grigore Ureche, care anterior îl numise: „mânios și degrabă vărsătoriu de sânge nevinovat”: „Ci după moartea lui, până astăzi, îi zicu sveti (sfântul) Ștefan vodă, nu pentru sufletu ce iaste în mâna lui Dumnezeu, căci el încă au fost om cu păcate, ci pentru lucrurile lui cele vitejești, carile niminea dintre domni, nici mai nainte, nici după aceea, nu l-au ajunsu”.

VALENTIN TĂNASE

Familia lui Ștefan cel Mare

Ștefan cel Mare (născut cca. 1435 - 1440 - decedat 2 iulie 1504).

Domn al Moldovei (12 aprilie 1457 - 2 iulie 1504).

Tatăl:

Bogdan al II-lea, domn al Moldovei (1449 - 1451), asasinat în 1451 la Reuseni de fratele său vitreg, Petru Aron.

Mama:

Maria-Oltea (născută ? - decedată 1465), descendentă din familia boierilor olteni.

Unchi:

Vlaicu - fratele mamei; a deținut funcții administrative în timpul domniei lui Ștefan cel Mare.

Frați:

Ioachim, Ioan, Cârstea - nu se cunosc detalii asupra biografiei lor.

Surori:

Maria - căsătorită cu Șendrea, portar al Sucevei, căzut în luptă, în bătălia de la Râmnic, în anul 1481.

Sora - căsătorită cu vornicul Isaia, condamnat la moarte și executat pentru trădare în anul 1470.

Soții:

Evdochia din Kiev (născută ? - decedată 1467). Sora marelui cneaz al Kievului, Simeon. Căsătoria a durat între anii 1463 - 1467.

Copii din prima căsătorie:

Alexandru (născut cca. 1464 - decedat 1496). Căsătorit în 1489 cu Maria, fiica lui Bartolomeu Dragffy, voievodul Transilvaniei.

Petru (născut cca. 1465-1466 - decedat 1480).

Elena (Olena) (născută 1466 - decedată 1505). Căsătorită cu Ivan Ivanovici, fiul marelui cneaz al Moscovei, Ivan al III-lea.

Maria de Mangop (născută ? - decedată 1477). Sora principilor de Mangop, Isac și Alexandru, din dinastia imperială bizantină Comnen-Paleolog. Căsătoria a durat între anii 1472 - 1477.

Copii din a doua căsătorie:

Petru: (născut 1473 - decedat 1473).

Bogdan: (născut 1473 - decedat 1479).

Maria-Voichița: (născută? - decedată 1511). Fiica lui Radu cel Frumos, domn al Țării Românești. Căsătoria a durat între anii 1480 - 1504.

Copii din a treia căsătorie:

Bogdan-Vlad (născut 1480 - decedat 1517). Domn al Moldovei între anii 1504 - 1517.

Ana (născută cca 1481 - decedată 1499).

Maria-Cneajna (născută cca. 1482 - decedată 1517).

Din relația extraconjugală cu Maria Răreșoia din Hârlău:

Copil:

Petru Rareș (născut cca. 1487- 1490 - decedat 1546). Domn al Moldovei între anii 1527 - 1538 și 1541 - 1546.

INDEPENDENȚA
ROMÂNĂ *Independența
prin Cultură*